Αυτή η μετάφραση δημιουργήθηκε για σκοπούς αρχειοθέτησης και δεν προέρχεται από τους αρχικούς δημιουργούς του κειμένου.

“το χωρκόν των ορφανών ή το χωρκόν των γεναικών”

(the village of the orphans or the village of the women)

Μια επώδυνη πρώτη επαφή

Του Κωστή Αχνιώτη

Κοιταχτήκαμε βιαστικά, περάσαμε ο ένας από τον άλλον, σταματήσαμε για λίγο και χαιρετηθήκαμε. Συνειδητά, δεν μου θύμιζε κανέναν.

«Το όνομά μου είναι Ορχάν (Orhan) και κατάγομαι από την Τόχνη» είπε. Κατάλαβα από την απατηλή κίνηση του χεριού του καθώς έδειχνε προς τα βόρεια ότι δεν αναφερόταν στην Τόχνη της Λεμεσού, αλλά στο χωριό Βουνό στους πρόποδες του Πενταδάκτυλου σχεδόν απέναντι από τη Λευκωσία.

«Πήγα εκεί μια φορά το 1990 ή το 1991», είπα και ένα μαύρο πανί θλίψης κρεμόταν σε μια γωνιά του μυαλού μου μαζί με τα βασανιστικά συναισθήματα που με συνόδευαν εκείνη τη 13η Νοεμβρίου.

Στις 13 Νοεμβρίου του 1990 ή 1991 επρόκειτο να πραγματοποιηθεί επίσκεψη Ελληνοκυπρίων δημοσιογράφων στην άλλη πλευρά μετά από συμφωνία μεταξύ των δύο δημοσιογραφικών ενώσεων. Ωστόσο, την προηγούμενη ημέρα της επίσκεψης οι Ελληνοκύπριοι δημοσιογράφοι της Ένωσης Συντακτών Κύπρου αποφάσισαν ότι η 13η Νοεμβρίου είναι πολύ κοντά στην ευαίσθητη ημερομηνία της 15ης Νοεμβρίου και τέθηκε θέμα αναγνώρισης. Αποφάσισα ότι οι δημοσιογράφοι ούτε αναγνωρίζουν ούτε δεν αναγνωρίζουν κράτη. Η εφημερίδα στην οποία εργαζόμουν τότε δεν μου επέτρεψε να πάω ως εκπρόσωπός της και έτσι πήγα ως εκπρόσωπος του μικρού περιοδικού που εξέδιδα και του οποίου το τελευταίο τεύχος τυπώθηκε νωρίτερα εκείνο το έτος. Μας περίμεναν ένα ή δύο λεωφορεία και «πολλοί συνάδελφοι που κρατούσαν λουλούδια. Εκτός από εμένα υπήρχαν μόνο τρεις άλλοι Ελληνοκύπριοι συνάδελφοι που εκπροσωπούσαν ξένα μέσα ενημέρωσης. Η απογοήτευση ήταν εμφανής και όλοι ένιωθαν πολύ άβολα μη γνωρίζοντας ακριβώς πώς να αντιμετωπίσουν την κατάσταση. Μέσα σε όλη αυτή τη σύγχυση μπήκα στο αυτοκίνητο φίλου και φύγαμε αφού αφήσαμε το μήνυμα ότι θα πηγαίναμε στην Κερύνεια και θα συναντιόμασταν με τους υπόλοιπους εκεί. Έτσι εκείνη την ημέρα απέκτησα, ανεπίσημα, την ιδιότητα του ελεύθερα κινούμενου ατόμου.

Ήμουν βέβαιος ότι οι άλλοι συνάδελφοι θα έγραφαν κυρίως για τη σκλαβωμένη γη μας, τις λεηλατημένες εκκλησίες, τα εγκαταλελειμμένα χωριά και ούτω καθεξής. Για το λόγο αυτό, αλλά και επειδή με ενδιέφερε περισσότερο να δώσω έμφαση στους ανθρώπους, είχα αποφασίσει να παρουσιάσω τις εντυπώσεις μου υπό το γενικό τίτλο «Ένα ταξίδι ανάμεσα στους Τουρκοκυπρίους». Παρ' όλα αυτά, για μυστηριώδεις λόγους, ο τίτλος άλλαξε τελικά σε «Ταξίδι στις κατεχόμενες περιοχές», παρά το γεγονός ότι είχα καταστήσει αυτό ακριβώς το σημείο αρκετά σαφές στον συντάκτη της σελίδας. Επιπλέον, ενώ είχα υποβάλει για δημοσίευση μια σειρά φωτογραφιών που είχα τραβήξει ο ίδιος και οι οποίες έδειχναν εικόνες από την καθημερινή ζωή των Τουρκοκυπρίων, εμφανίστηκαν ανακατεμένες με άλλες φωτογραφίες που έδειχναν εκκλησίες και εγκαταλελειμμένα χωριά. Οι φωτογραφίες που είχα τραβήξει έδειχναν, για παράδειγμα, ανθρώπους να περπατούν ντυμένοι κανονικά, νοικοκυριά με τραπέζια, καρέκλες, ψυγείο και τηλεόραση, πολυκατοικίες και

δρόμους, μπακάλικα με τρόφιμα στα ράφια (θυμάμαι τις νικαραγουανές μπανάνες που είχαν απαγορευτεί στο νότο και η πώληση νικαραγουανών μπανάνων δεν μπορούσε να συμπεριληφθεί στις δραστηριότητες του Συλλόγου Αλληλεγγύης για τη χώρα αυτή), καφετέριες με ανθρώπους να πίνουν καφέ, Τούρκους που προφανώς ήταν στρατιώτες ή έποικοι, μνημεία της «βαρβαρότητας των Ελλήνων» και της δόξας των Τούρκων και ούτω καθεξής. Έβγαζα μια φωτογραφία κάθε λίγα λεπτά, ώστε να μπορεί κανείς να δει μέσα από αυτές τις φωτογραφίες μια πιο πραγματική εικόνα της άλλης πλευράς.

Θυμάμαι ότι λίγες μέρες αργότερα, αφού πραγματοποιήθηκε επιτέλους η επίσκεψη ενός πολύ μεγαλύτερου αριθμού Ελληνοκυπρίων δημοσιογράφων, ένας γνωστός και τολμηρός δημοσιογράφος που υποστηρίζει την επαναπροσέγγιση «ανακάλυψε» επιτέλους ότι οι Τουρκοκύπριοι είναι καλοντυμένοι και μένουν σε σπίτια και μπορεί κανείς να δει αυτοκίνητα στους δρόμους! Όλα αυτά είναι προφανή σε όποιον ζει κοντά στη νεκρή ζώνη.

Έτσι πήγαμε στην Κερύνεια, η καρδιά μου έκλαιγε στο λιμανάκι και οι ώμοι μου ένιωθαν βαριοί καθώς περπατούσα κάτω από την τουρκική σημαία ενώ έμπαινα στο βενετσιάνικο κάστρο. Θυμήθηκα τις σχολικές εκδρομές εκεί κατά τη διάρκεια των παιδικών μου χρόνων. Θυμήθηκα επίσης τις εικόνες των Ελληνοκυπρίων στρατιωτών να παραδίδονται όταν ήρθαν αντιμέτωποι με τα τανκς. Γευματίσαμε στο ξενοδοχείο Dome… το ξενοδοχείο της αξέχαστης ανάμνησης. Φύγαμε νωρίς για την Αμμόχωστο με τον ίδιο τρόπο που ήρθαμε για να έχουμε αρκετό χρόνο να υλοποιήσουμε το σχέδιο που είχαμε κάνει. Πρώτα πήγαμε στον Άγιο Επίκτητο στο σπίτι του θείου μου όπου πήγαινα συχνά στις διακοπές μου τα παλιά χρόνια. Μας υποδέχτηκε άσχημα ένας «μαυροτσάκαλος» (λέξη που χρησιμοποιούν οι Τ/Κ αναφερόμενη με υποτιμητικό τρόπο στους Τούρκους της Ανατολίας) ο οποίος μας οδήγησε απρόθυμα στο κτήμα. Οι Τουρκοκύπριοι από την Αυδήμου που ήταν εκεί και το καλλιεργούσαν μάζευαν λεμόνια και μας πρόσφεραν μερικά για να τα πάρουμε στο θείο μου. Στη συνέχεια πήγαμε στο ίδιο το χωριό αλλά το πέρασα γρήγορα, όχι γιατί δεν με ενδιαφέρει αλλά γιατί θέλω να εστιάσω την προσοχή μου κάπου αλλού.

…Στην άλλη πλευρά υπάρχει ένα χωριό που ονομάζεται, ή τουλάχιστον ονομαζόταν μέχρι τότε «the village of the orphans» ή «the village of the women» ή, ακόμα καλύτερα όπως μου έλεγαν οι φίλοι μου στα ελληνικά «το χωρκόν των ορφανών ή το χωρκόν των γεναικών». Μου είπαν ότι εκεί ζουν μόνο γυναίκες και παιδιά. Είναι αυτοί που απέμειναν από τον τουρκοκυπριακό πληθυσμό της Τόχνης του 1974… Στην πινακίδα του δρόμου γράφει «Tuskent koy» που σημαίνει Τόχνη στα τουρκικά. Πρόκειται για το χωριό Βουνό, δίπλα στο Συγχαρί στα νότια του Πενταδακτύλου, σχεδόν απέναντι από τη Λευκωσία.

Ενώ ήμασταν ακόμα στην Κερύνεια, οργανώσαμε τηλεφωνικά μια ομάδα ασφαλείας από μέλη οργανώσεων της Αριστεράς, η οποία πήγε στο χωριό πριν από μένα, προκειμένου να με προστατεύσει από πιθανές οργισμένες αντιδράσεις των κατοίκων. Ήμουν ο πρώτος Ελληνοκύπριος που θα έβλεπαν οι Τουρκοκύπριες της Τόχνης από το 1974.

Όσο ταξιδεύαμε εκεί σκεφτόμουν ότι κάποιες πληροφορίες για τη σφαγή της Τόχνης έγιναν γνωστές σε ένα ελληνικό ντοκιμαντέρ του Παπαδημητράκη και της Θέκλας Κίττου που γυρίστηκε λίγα χρόνια μετά το 1974. Ένας Τουρκοκύπριος που ζούσε στο Ζύγι μίλησε στην ταινία για το θέμα αυτό. Είπε ότι ανάμεσα στους νεκρούς ήταν και κάποιοι Τουρκοκύπριοι από το Ζύγι.

Το χωριό φαινόταν άδειο και όλες οι πόρτες ήταν κλειστές. Δύο ή τρία άτομα εμφανίστηκαν τότε μπροστά από το καφενείο. Ανταλλάξαμε μερικές λέξεις πολύ άβολα και ο συνοδός μου με οδήγησε για μια βόλτα γύρω από το χωριό, αφού με ρώτησε αν ήθελα να το κάνω. Περπατήσαμε μέσα από τα στενά δρομάκια μέχρι τη μικρή εκκλησία, ένα μικροσκοπικό και ταπεινό κτίριο, ολόλευκο, καθισμένο στην πλαγιά του βουνού, από όπου μπορούσε κανείς να δει τη Λευκωσία να απλώνεται πάνω από το τείχος που χωρίζει τη χώρα μου στα δύο.

Η μικρή εκκλησία ήταν άσπρη στο εσωτερικό της, οι εικόνες είχαν αφαιρεθεί, ήταν λεηλατημένη, αλλά... Γύρω γύρω στους τοίχους σε κορνίζες λίγο μεγαλύτερες από το μέγεθος μιας παλάμης υπήρχαν οι φωτογραφίες των αγνοουμένων τους από την Τόχνη. «Όλος ο ανδρικός πληθυσμός άνω των 16 ετών» μου είπαν. Στη μέση υπήρχε μια βιτρίνα που περιείχε κάποια από τα προσωπικά αντικείμενα του καθενός... ένα κομμάτι ρούχο, μια χάντρα, μια τσιγαροθήκη. Ο ίδιος ο Θεός θα έμπαινε σε εκείνο το μέρος γονατιστός. Προσπάθησα με πολλή δυσκολία να μείνω στα δύο μου πόδια. Ένιωθα ότι βρισκόμουν σε ένα πραγματικά ιερό μέρος. Το μυαλό μου ήταν γεμισμένο με ένα σύννεφο ομίχλης.

Λίγο αργότερα βρέθηκα στο καφενείο του χωριού να πίνω τον πιο πικρό καφέ της ζωής μου. Καθόμουν στη μία πλευρά και απέναντί μου υπήρχαν μερικές δεκάδες άνθρωποι. Ανάμεσά τους, στο μπροστινό μέρος υπήρχε ένας ηλικιωμένος άνδρας. Μου είπε ότι ήταν ο μουχτάρης (αρχηγός) του χωριού εκείνη την εποχή και τον άφησαν να ζήσει. Εκεί μπροστά μου καθόταν ένας μεσήλικας που δεν ήταν μέσα στο χωριό την ώρα της σφαγής, είχε φύγει στα βουνά μου είπε και επέζησε. Στο χωριό, μου είπαν, υπήρχε κάποιος που είχε συλληφθεί μαζί με τους άλλους και τελικά επέζησε, αλλά δεν ήταν πάντα στα λογικά του. Μου είπαν επίσης για έναν άλλο άνθρωπο που δεν ήταν στο καφενείο, τον δάσκαλο του χωριού, ο οποίος δεν ήταν από την Τόχνη αλλά από το Δάλι, μια ηρωική φιγούρα είπαν. Είπαν ότι πέθανε πριν από δύο χρόνια. Ήταν ο αδελφός μιας άλλης ηρωικής φιγούρας υπέρ της επαναπροσέγγισης, του Κεμάλ Ακτούντς (Kemal Aktunc). Έχω την εντύπωση ότι δεν πρόσεξα καμία γυναίκα εκείνη την ημέρα και όπως έχω ήδη αναφέρει, όλες οι πόρτες ήταν κλειστές.

Οι νέοι που κάθονταν γύρω από τον ηλικιωμένο ήταν γενικά ομιλούντες, φορούσαν καθημερινά μοντέρνα ρούχα, είχαν μακριά μαλλιά και είχαν την εικόνα των αντιφρονούντων. Κάποιοι εθνικιστές, θα έλεγα, τους οποίους είχα συναντήσει νωρίτερα, με κοιτούσαν με εκφράσεις που υπονοούσαν ότι εκπροσωπούσα μια βάρβαρη φυλή, ότι ήμουν δολοφόνος. Ένιωσα ότι ήμουν έτοιμος να το αντιμετωπίσω αυτό.

Ο ηλικιωμένος άνδρας που καθόταν απέναντί μου είχε μια άδεια έκφραση στο πρόσωπό του, ίσως λόγω πολλών χρόνων βαθύτατου πόνου. Με κοιτούσε με ένα βαθύ και διεισδυτικό βλέμμα. Ο άνδρας ήταν χωρίς μίσος, είχε περάσει από τη γη του πόνου και είχε φτάσει στην άλλη πλευρά, την πλευρά της σοφίας. «Γιε μου» είπε και μου διηγήθηκε την ιστορία για το πώς και ποιος συγκέντρωσε τους άνδρες του Τόχνη και τους οδήγησε στον τόπο από τον οποίο δεν θα επέστρεφαν ποτέ. Η φωνή του ήταν αδύναμη, ανέκφραστη αλλά σταθερή. Κάθε οικογένεια είχε χάσει αγαπημένα της πρόσωπα. Μου είπε ότι δεν θα ήθελε να επιστρέψει πίσω στο χωριό τους και ότι θα ήταν καλό αν Τουρκοκύπριοι και Ελληνοκύπριοι μπορούσαν να ζήσουν πλάι πλάι -όχι μαζί- ειρηνικά. Αυτή είναι και η επίσημη πολιτική. Αλλά η αναφορά του στην ειρήνη με την απαλή φωνή του δεν είχε τίποτα το επίσημο. Και δεν τον πίστεψα όταν είπε ότι δεν θα ήθελε οι Τουρκοκύπριοι και οι Ελληνοκύπριοι να ζήσουν ξανά μαζί. Αντιθέτως, είχα την εντύπωση ότι αυτός ο άνθρωπος θα μπορούσε να φέρει τις δύο κοινότητες μαζί μόνος του. Είπε: «Φέρτε μου τους δικούς σας ανθρώπους που έχουν υποφέρει τόσο πολύ όσο εγώ για να μπορέσουμε να μιλήσουμε μαζί».

Από τους υπόλοιπους νέους που ήταν εκεί διατηρώ μόνο τη γενική μνήμη μιας ομάδας ανθρώπων που, νομίζω, είναι πρωτοπόροι σε σχέση με τους υπόλοιπους Κύπριους. Μου φάνηκε ότι αυτοί οι άνθρωποι στα είκοσι και τριάντα τους χρόνια είχαν ήδη επεξεργαστεί μέσα τους τα βασικά ζητήματα της κοινωνίας και της ανθρώπινης ύπαρξης. Μου έκανε εντύπωση η έλλειψη ανταγωνιστικού πνεύματος στον τρόπο που μιλούσαν, η έλλειψη μίσους και ένα αίσθημα, όχι αγάπης, αλλά θα έλεγα αποδοχής.

Ο Ορχάν, τον οποίο συνάντησα στην τελευταία δικοινοτική συγκέντρωση στο ξενοδοχείο Λήδρα Πάλας, ήταν ένας από τους νέους που γνώρισα πριν από έξι χρόνια. «Εγώ είμαι αυτός που σου έφτιαξε το σάντουιτς», μου θύμισε ντροπαλά, προσπαθώντας να διαλύσει την ομίχλη του χρόνου.

Ένα άλλο άτομο που στεκόταν δίπλα μας φαινόταν να προσπαθεί να συμμετάσχει στη συζήτησή μας. Ήταν Ελληνοκύπριος ή Τουρκοκύπριος; Το να προσπαθούμε να καταλάβουμε ποιος είναι ποιος είναι ένα ενδιαφέρον παιχνίδι που παίζουμε σε αυτές τις δικοινοτικές συναντήσεις. «Επιτρέψτε μου να σας συστήσω τον φίλο μου τον Φέβζι (Fevzi)» είπε ο Ορχάν. «Φέβζι, Φέβζι ... Η Κύπρος είναι τόσο μικρή είτε ενωμένη είτε διαιρεμένη» είπα με ένα χαμόγελο. Σε μια άλλη συνάντηση στην Πύλα, για το Χάτε, γνώρισα μια κοπέλα με το επώνυμο Φέβζι που καταγόταν από την Τόχνη. «Είναι ξαδέρφη μου», είπε. Η Γκιουνσέλ Φεβζί (Günsel Fevzi) ήταν μια διακριτική διανοούμενη που ζει στο Λονδίνο και μας έλεγε εκείνη τη μέρα πώς, πριν από μερικά χρόνια, είχε πάει στο Τόχνη και πήγε στο παλιό της σπίτι εν μέσω πολλών δυσκολιών. Η ίδια, παρασυρόμενη από το πάθος της να επιστρέψει, έστω και για λίγο, στο σπίτι που γεννήθηκε, τόλμησε αυτό το ταξίδι που κατέληξε, όπως πάντα, σε δάκρυα. Ίσως πήγε ακριβώς γι' αυτόν τον λόγο, για να κλάψει.

Συμφώνησα με τον Ορχάν και τον Φέβζι να ξανασυναντηθούμε στην επόμενη δικοινοτική συνάντηση. Μου είπαν: «Θέλουμε όμως να πεις στους κατοίκους της Τόχνης να έρθουν και αυτοί στο Λήδρα Πάλας».

Χρειάζεται Τούρκικη Μετάφραση, Χάτε (Τεύχος 0), Δεκαετία 1990-1999, 1998, Λευκωσία (νότια), Λευκωσία (βόρεια), Λευκωσία

From:
https://movementsarchive.org/ - **Κυπριακό Κινηματικό Αρχείο**
Cyprus Movements Archive
Kıbrıs Sosyal Hareket Arşivi

Permanent link:
https://movementsarchive.org/doku.php?id=el:magazines:hade:no_0:tochni

Last update: **2025/07/15 13:46**